

ZAKAR PÉTER

Az aradi rendház naplója 1848 tavaszán

BEVEZETÉS

Az aradi minorita rendház naplója egyike leggyakrabban idézett forrásainknak. Mióta Lakatos Ottó 1881-ben beiktatta monográfiájába az aradi historia domus október 5-re és 6-ra vonatkozó részét, szinte minden, az aradi vértanúk kivégzésével foglalkozó munka hivatkozik erre a forrásra. Ennek ellenére a napló további részei nem kerültek publikálásra, amiben az is szerepet játszhatott, hogy kutatása évtizedekig nehézségekbe ütközött. A Sujánszky Euszták minorita pap által szerkesztett napló 1847 augusztusától 1851 augusztusáig követi az eseményeket. A latin nyelven megkezdett jegyzeteket szerzője 1848. március 15-e hatására magyar nyelven folytatta, nehogy – mint írta – „az utókornak méltó rosszállását” vonja magára.

A kézirat szerzőjéről viszonylag keveset tudunk. Sujánszky György Gyöngyösön született 1811. április 18-án, s apját Sujánszky Mátyást egy 1806-os összeírás az iparosok között említette. Gyöngyösön, majd Egerben tanult, s 1828. november 9-én lépett be a minorita rendbe. Szerzetesi fogadalmának letételét követően az Euszták nevet vette fel. Pyrker János egri érsek szentelte pappá 1834. április 19-én. Tanított Lugoson, Nagybányán, Kántán és Aradon. Utóbbi városban az 1847/48-as tanévben az első grammatikai osztály tanára volt.

Sujánszky Euszták jó megfigyelő, aki nem csak az aradi, hanem az európai és a magyarországi eseményeket is feljegyezte naplójába. Részletesen beszámol a pesti forradalom eseményeiről, s szemben más ferences szerzetesekkel, a Batthyány-kormányról is csak elismerő szavakat vetett papírra: „Ily jeles férfiakra büszke lehet a hon, bátran támaszkodhatik a király, mert kezeik közt fényes lesz a trón, s a nemzet, mely bennük bízik, el nem bízza magát. Add, s engedd Nagy Isten, hogy nemzetünk felvirágoztatására, s a trón szilár-

dítására mint az idő szükséges és mellőzhetlen emberei sokáig élvezték a nemzet bizodalját!”

Vajon mennyire tekinthető egyedinek Sujánszky Euszták lelkesedése az alkotmányos átalakulásért? Tíz aradi minorita szerzetes a nemzetőrségben is felesküdt az alkotmányra, s közülük néhányan, így Kosztka Libór házfőnök, Zetykó Kelemen, Lakatos Ottó, illetve Pléva Balázs tényleges szolgálatot is teljesített. Az aradi várban élő ferences atya, Feistritzer Raymund megbotránkozva jegyezte fel naplójába, hogy „Páduai Szt. Antal ünnepén [június 13-án – Z. P.] az aradi világnak váratlan színházban volt része, 2 minoritát, Lakatos Ottót, a kir. gimnázium igazgatóját és a Pleba Istvánt, ki azonban tót születésű, látta csákovával fejükön, puskával vállukon az őrségre vonulni”.

Az aradi rendháztól eltekintve, további minorita papok is határozottan támogatták a polgári átalakulás, majd a szabadságharc ügyét. Danielovics Gáspár beszercei gárdián egyúttal a helybeli katonai plébánia adminisztrátora is volt. Hornyik Jeremiás 1849. január 20-tól debreceni tételkészként, majd június 27-ét követően a bánsági magyar tábor lelkeseként teljesített szolgálatot. Horváth Kálmán a szegedi táborban szolgált hadlelkészként, s a kiegyezést követően az Arad város és megyei honvédegyeletnek is tagja volt. Rajtuk kívül még további minorita papok kérték felvételüket a honvédségbe: így Czinóber Ferenc, Gajdos Döme és nem utolsó sorban, az aradi rendházhoz tartozó Zetykó Kelemen is. Mindez, figyelembe véve a rendi kormányzatban 1848-ban bekövetkező változásokat (a képviseleti rendszer megjelenését), azt jelenti, hogy a naplóíró véleményét számos rendtársa is osztotta.

Sujánszky Euszták már 1848/49-ben közkedvelt szónok volt Aradon, s az maradt a későbbiekben is. A szabadságharc leverését követően, az 1850-es évek közepén cikke jelent meg az aradi főgimnázium értesítőjében, de amint enyhült a politikai elnyomás, 1861. február 8-án már ő mutatta be az ünnepélyes gyászmisét az aradi ütközetben elesettek lelki üdvéért. 1861-től 1868-ig Arad város plébános-helyettese volt, s házfőnökként, illetve a rend tanácsosaként is kivívta rendtársai elismerését. A kiegyezést követően belépett az Arad városi és megyei honvédegyeletbe, ahol – az aradi vértanúk körében végzett szolgálataira való tekintettel – tábori papként tartották nyilván. Nyugalomba vonulását követően Imregen élt, ahol 1875. december 7-én hunyt el, sírja ma is látható a helybeli temetőben.

Sujánszky Euszták jó megfigyelő, lelkiismeretes pedagógus és az aradi értelmiség megbecsült tagja volt. Szerzetesként mindig az igazságosság és a felebaráti szeretet irányította cselekedeteit. Naplója 1848 tavaszára vonatkozó feljegyzéseit most Szegfű László tiszteletére tesszük közzé. Szögletes zárójelben a szerkesztő megjegyzési, kiegészítései olvashatóak, beleértve a napló kéziratának oldalszámait is. A közlés során a jelenlegi helyesírási és központozási szabályokat érvényesítettük (pl. utca és nem utsza). A napló lelőhelye: Biblioteca Județeană „A. D. Xenopol” Arad, Sectia Patrimoniu 164.135. Itt kell köszönetet mondanom az Arad Megyei Könyvtár igazgatójának, Florin Didilescunak és munkatársainak kutatómunkám során nyújtott segítségükért.

MENSIS MARTIUS

5a Martii Dominica Quinquagesimae caelum nubibus obtectum – a meridie grandinat inter fulgura et tonitrua – domusque cuiusdam rustici in Pernyáva fulmine tacta conflagrat.

[Március hónap. Március 5-én, Húsvét előtti 7. Vasárnapon az égboltot felhők borítják. Déltől jégeső hull villámlás és mennydörgés közepette. Egy bizonyos parasztnak a háza Pernyávan leég.]

Üdv az olvasónak!

Midőn látom, hogy nem egyedül Európának egymást halomra döntő történetei, hanem kedves hazánk politikai eseményeinek fejlődő percei is egy-egy emberélet korszakaként fognak fel-[4.]tűnni, az egykori chronográfok bűvárokódásai előtt, midőn látom, hogy az erélyesen együttműködő Honatyák magyar köriratú pénzek minél hamarabbi megjelenését kimondák; midőn látom, hogy minden egyházi, s világi hatóságok magyar nyelvet használnak: ne latin nyelven rövid jegyzeteimért az utókornak méltó rosszallását vonjam magamra, az átalakulási korszaktól e napló további szerkesztését anyanyelven folytatni fő kötelességemnek ismerem.

15-ik Március

Ma ülte az összes magyar nemzet legszebb, legdicsebb diadalünnepét. Nagy-

szerű volt az, és magasztos, mert törhetlen nemzetakaratra szent imája hallgatott meg, s e diadalünnepe a szabad sajtó kivívása vala, s a magyar megmutatta a világnak dicsőségesen azt, hogy sajtószabadságát kivívta anélkül, miszerint fegyverhez nyúlt, avagy egyes polgártársnak csak hajszála is erőszakot szenvedett volna, s erre ha valaha, most büszke lehet. A Sajtó ma esti 7 óra óta szabad. Ennek utolsó vértanúja Stancsics Mihály az egyenes lelkű népbarát, s alkotmány-szerető honfi édes öveinek esengő körében feledi a bilincseket, melyekben a kormányok a cenzúra szükségének százados előítéleteitől nyomtatva a szellemet fogva tarták. Azonban szükséges tudnunk azt is miként fejlődtek az események azon stádiumra, mellyen jelenleg állanak. Íme elmondom.

A francia forradalom eseményeit február hó 21, 22, 23-ra igen röviden feljegyzém, miből olvashatni, hogy e forradalom trónokat döntött, s a kormányokat arra kényszeríté, hogy népeiknek önkénytelen engedélyeket nyújtsanak. A magyar nemzet mindemellett azon nyomasztó helyzetben vala, hogy míg alkotmánytalan nemzetek a népszabadság kitűnő előnyeiben részesítettének: addig neki korhadt alakú alkotmánya természeténél fogva kérelmezés, és hosszú alkudozás útján mint 8 százados alkotmányos nemzetnek, több kérelmezésre, s engedélyeztetésre vala szüksége ott, hol követelni lehetett, és kellett volna jogosan. Az országgyűlés megkezdett. A francia forradalom sietteté a magyarok teendőit is. A francia forradalmat megelőzőtt reformlakomák magvai termékeny földre találtak hazánkban is. A középponti ifjak lelkesbjei fölkarolák a reformlakomák eszméjét, mely csakhamar visszhangra találván csaknem az egyetemes ifjúság által melegen pártoltatott. Március hó 12-én tanácskozmány tartatott Pesten, az ország [5] fővárosában, s 13-án az aláírási ívek kibocsátattak, melyek következőleg hangzának: „Aláírási ív a pesti középponti fiatalság és szellem rokonai lakomájára”. Tartatik folyó hó 19-én, a hely március 14-eki közgyűlésben fog meghatározatni. A tanácskozmányok Fillinger kávéházban (ezelőtt Pilvax) délelőtt, s délután folyvást tartattak, hol március 13-án az *Ellenzéki Körnek* küldöttsége jelent meg, s átadta az itt következő 12 pontot

Mit kíván a Magyar Nemzet
Legyen béke, szabadság és egyetértés

1. Kívánjuk a sajtó szabadságát, cenzúra eltörlését.
2. Felelős minisztériumot Buda-Pesten.
3. Évenkénti országgyűlést Pesten.
4. Törvény előtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben.
5. Nemzeti őrsereg felállítását.
6. Közös teherviselés behozatalát.
7. Urbéri viszonyok megszüntetését.
8. Esküdtszék képviselőlet egyenlőség alapján.
9. Nemzeti Bank felállítását.
10. A katonaság esküdjék meg az alkotmányra, magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el tőlünk.
11. A politikai státusfogyók szabadon bocsátassanak.
12. Unió – azaz Erdélynek mhonnali összekapcsolását.

S felszólítja az ifjúságot, hogy az Ellenzéki kör március 14-én délutáni 5 óra-kor tartandó közgyűlésében részt vegyen. Az ifjúság megjelent (s ez volt az első tömeges ülés) a 12 pontot magáévá téve azokat pártolni késznek nyilatkozik. Szónokai valának Vasvári Pál és Vidács, (jogász). De miután a szónok székre Klauzál lépett, s a rögtönzött petíciót célszerűtlennek jelenté ki, azt indítványozá, hogy ahelyett inkább kéressék meg az országos ellenzék elnöke Gróf Batthyány Lajos, hogy mielőbb országos tanácskozmányra hívja meg az ellenzéket, a pontok ott vétessenek föl, és határozatassanak meg, azután pedig országos aláírás végett országszerte köröztessenek, s csak így nyújtsassanak be az országgyűlésnek, s miután ezen indítvány Csány és Nyáry Pál Pest megyei másodalispán által nem csak pártoltatott, sőt határozatul mondatott ki, az ifjúság hajolva szinte ezen indítvány elfogadására, az elnökileg ki is mondatott annál inkább, miután Irinyi József is, ki előbb a pontok rögtönzése mellett apostolkodott mit sem gondolva saját szavai szerint, a minorennis közvéleménnyel szinte Klauzál indítványa mellett nyilatkozott. A gyűlés eloszolván másnap (15-én) a fiatalság által rendezendő lakoma hol tartandásának kellett vala elhatározatnia. Azonban ugyanazon nap estéjén híre futamodván a bécsi forradalmi mozgalmaknak, valamint

annak is, hogy e [6.] szabadság kivívási mozgalomnál mintegy 20 polgár hullott el, a dolgok a középpontban egészen új irányt vevének. 15-én reggel a lelkes Jókai Mór, ki már a lakoma kezdeményezésénél is tettleges részt vőn, a Fillinger kávéházban, Pesten a 12 pontból álló proklamációt a jelenlevők előtt felolvasá (mint lapon látható) utána Petőfi Sándor elszavalá következő Nemzeti dalát:

- 1) Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk, vagy szabadok?
Ez a kérdés, válasszatok!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!
- 2) Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ősapáink,
Kik szabadon éltek-haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.
A magyarok istenére s.a.t.
- 3) Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok istenére s.a.t.
- 4) Fényesebb a láncnál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi mégis láncot hordunk!
Ide veled régi kardunk!
A magyarok istenére s.a.t.

- 5) A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy híréhez;
Mit rákentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot !
A magyarok istenére s.a.t.
- 6) Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

A dal szavalásakor az esküszünk szavaknál a jelenlevők mindannyiszor megesküvének, hogy rabszolgák lenni többé nem akarnak.

A jelenlevők száma mintegy 60-70 lehetett, kik egy szívvel-lélekkel legelőbb is az orvosnövendékekhez indulának, azokat részvétre, s az ügy felkarolására felhívandók. A lelkesült ifjúság benyitván egyik iskola ajtaját, oda tömegesen betódult, [7.] s a növendékeket felszólítja, hogy a szent ügy érdekében hozzájuk csatlakozzanak. A tanár rögtön hazament, kit a többiek is követve, a növendékek az ifjúsághoz csatlakozának, s az egyetem udvarán Jókai Mór újólág felolvasá a proklamációt, valamint Petőfi is elszavalá Nemzeti dalát, hol a jelenlevők újólág megesküvének, hogy rabszolgák lenni többé nem akarnak. Midőn a lelkesült sokaság az egyetem udvarából kiindult, a tömeg már mintegy 3-400 főből állott, kik a legszebb jogok kivívásának büszke érzetében valamennyien a bölcsészek és jogászokhoz menének, őket szinte a hozzájuk való csatlakozásra felszólítandók. Az iskolák megnyíltak és a nemes érzelmu ifjúság rögtön kezet fogva a többiekkel a szeminárium előtti téren már mintegy 2000 főnyi tömeg zajos éljenekben nyilatkoztatá a korszerű mozgalom iránti rokonszenvét. Az eső reggeltől estig folyvást esett (mint Franciaországban feb[ruár] 23-án) de ez a lelkesülteket a legkevésbé sem gátolá abban, hogy szabad ég alatt a további teendők felől ne tanácskozzanak, s elhatározottat: miszerint a proklamáció vala-

mint a Nemzeti dal is rögtön, minden előleges cenzúra nélkül kinyomassék. A folytonosan növekvő tömeg most egyenesen a Landerer és Heckenast nyomdája előtt állapodott meg, s egy bizottmányt nevezte ki köréből, azáltal a nyomdatulajdonost az utcán lévő, már mintegy 5000 főnyi nép nevében felszólítatott, hogy a nép kívánatát teljesítse, anélkül hogy erőszakhoz nyúlni kellessék. A nyomdatulajdonos engedett, s pár óra múlva a proklamáció és a Nemzeti dal kinyomatva keringett a jelenlevők között. Ez történt délig (március 15-én) a közcsend legkisebb megháborítása nélkül.

Délután a nép a Nemzeti Múzeum udvarában gyűlt össze 3 óra előtt. Innét a már nem csak ifjúságból álló néptömeg 3 órakor a városházába ment, hol nyilvános tanácskozmányra most először nyílt meg a városi tanácsterem ajtaja. A tömeg már mintegy 6-7 ezer főre növekedett, kik a tanácsteremben s folyosókon nem kaphatának helyet, azok künn a városház terét foglalák el. A polgárság s tanács minden ellenkezés nélkül a proklamációt magáévá tévé, gróf Almássy Móric az ablakról kiáltá le, hogy Őfölsége, a király bizonyosan valósítani fogja ezen igazságos kívánatot. De a nép rögtöni gyümölcsét akará élvezni napi mozgalmainak; egy bizottmány neveztetett ki, s bízott meg 3 pont rögtöni tetlegesítésében. A bizottmány rögtön átment Budára a helytartótanácsához; a nép kíséré mintegy 8-10000 fő. A helytartótanács a nép igazságos kívánatának engedett. A sajtószabadság megadatott, Stancsics megszabadítatott; s a nép dacára a folyvást szakadó esőnek, a helytartótanács udvarában, s az utcán bevárta kegyencét, s fáklyák füstölgő fényénél maga a nép húzá a kocsit, melyben Stancsics ült. A pesti városháza terén kilépvén a kocsiból, mint szabad polgár, a tanácsterembe lépett, buzgó polgártársainak hálás köszönetét kifejezendő. Ezek voltak a március 15-én történt események, mely nap úgy hiszem a magyar nemzet előtt örökre feledhetetlen maradand.

Március 16-án ismét nyílt tanácskozmány tartatott a városi tanácsteremben. A bizottmány felszólítá a népet, hogy a [8.] rend és csend fenntartása tekintetéből mindenki a rögtön fölállítandó nemzeti őrseregbe beírja magát. A nép osztálykülönség nélkül sietett e fölhívásnak eleget tenni. Ezerek és ezerek írták be magukat. Az egyetemi tanuló ifjúságnak 8 napi szünidő adatott. A tanárok az egyetemi zászlót az ifjú polgároknak kiadák. A nép ezrei Budára mentek, a városi hatóságot ott is fölszólítandók, hogy proklamációt, s tegnapi eseményeket magokévé tegye. A budai polgárság és tanács a fölhívást elfogadták. Csend és rend

uralkodik mindenütt, a nép zászlói alatt gyülekszik össze köztérekén s nyílt szónoklatok tartatnak. Nemzeti színű lobogók lengnek az ablakokon mindenütt, mint szinte a városház tornyán. A nép nemzeti kokárdát visel kalapján, vagy mellén, s én im örök emlékül egyet ide tűzök.

A lelkesülés mondhatatlanul nagy. Botrányról, vagy kihágásról eddigelé legkevesebbet sem lehet tartani. Adja Isten, hogy a nemzet közakarata mielőbb valósuljon. Esti 9 órakor Pest város fénytengerben úszik. A kivilágítás oly nagyszerű, mint nagyszerű volt a kivívott kétnapi békés dicsőség. A közlekedés kimondhatlan lángérmekben nyilatkozik, érezni lehet azt csak Honfiak, és hiszem, ti érzitek úgy, mint mi – így szól a pesti értesítő.

Kedves Olvasó! Íme míg ezek Magyarhon fővárosában Buda-Pesten a legsebbebb rendben történnek, az alatt Bécs ostromállapot alatt. A város bezáratott, a közlekedés megszűnt. A nép iszonyú dühvel rohanta meg a rendek házát, mely megrohanásban jelentékes [!] polgárok is részt vettek. Az utcákon polgári vér folyt. Élén a mozgalomnak két tanuló ifjú állt. Az utcákon mindenütt szónoklatok tartattak, melyek a népet kitartásra buzdíták. A magyar reprezentáció mondhatlan örömkítőréssel fogadtatott. Kossuthhoz üdvözlő deputáció határozatott küldetni. A nép alkotmányt, felelős minisztériumot követelt. A nép Metternich herceg háza előtt csoportosult össze, s őt a gúny minden kigondolható nemeivel illeté. Egyik külvárosi házát összerombolá. A boltok zárvák. A polgárság fegyverbe parancsoltatott, mely azonban inkább a néphez látszik hajlani. A nép sajtószabadságot vívott ki magának, de polgárvér ontása mellett. E tekintetben mennyivel dicsőbb a Magyar Nemzet!

A dolgok ily állása mellett az országos követi kar Pozsonyban akként fogta föl hivatását, hogy Magyarország alkotmányos rendeit megilleti az elősorolt kívánatok fölött férfias nyíltsággal szót emelni. Minek következtében a békés átalakulás eszközlésének tekintetéből egy fölírasi javaslatot tön, melyben a hon lakosi közérdekének és javának szilárdítása és előmozdítása az ismeretes pesti 12 pontok értelmében kívántatik. A képviseleti tábla ezen fölírásában kijelentvén, miképp a kívánatokat király Őfelségével egyetértve szerencsésen megoldani elhatározott komoly szándoka, a fölírást a felsőtábla tanácskozása alá bocsátotta. A felsőtábla közakarattal és egyetértéssel a fölírást elfogadván, egy országos választmány lön megbízva király ő felségét megkérni, a nemzet által nyilvánított akaratnak törvényesítésére.

Az országos választmány, mely az alsó és felsőtábla által az országgyűlési teendők tárgyában egyes akarattal megállapított fölírásnak Őfölsége elébe leendő terjesztése végett Bécsbe felküldetett, a legnagyobb sikerrel járt el hivatásában. Ugyanis:

A küldöttség Pozsonyból március 15-én indulván, már 16-án [9.] fenséges nádorunk vezérlete alatt Őfölsége koronás királyunk által Bécsben kegyelmesen fogadtatván a nemzet hő kívánatait magában foglaló fölírást a trónnak zsámo-lyához letette. Mely alkalommal kijelentette Őfölsége, hogy folytonosan atyai szíven viselvén a trón alatt álló népeknek boldogságát, az általa különösen kedvelt magyar nemzet óhajtasait mielőbb sikeresíteni óhajtja. És még azon nap a nádorhoz intézett k[irályi] leirata szerint megegyezvén abban, hogy a magyar beldolgoknak önállólag leendő kormányzása végett egy felelős független magyar minisztérium haladéktalanul összeszerkesztessék, és aktivitásba lépjen. E célból a nádort, mint törvényeink értelmében k. helytartót fölhatalmazni méltóztatott, hogy gróf Batthyány Lajost a törvények értelmében független magyar minisztérium elnökévé kinevezvén, a gróf minisztertársait belátása szerint akként és oly számmal tegyen [!] legfelsőbb kir. megerősítés végett javaslatba amint azt a minisztérium föladatához a minisztertársai törvények útján meghatározandó hatásköréhez és felelősségéhez képest szükségesnek ítéli.

Március 20-án az első fel[elős] független minisztérium megalakult. Tagjai közt történelmi nevek, s történelmi nevekké válандó kapacitások foglalnak helyet ily renddel:

Gróf Batthyány Lajos elnökminiszter
Szemere Bertalan belügyminiszter
Herceg Esterházy Pál külügyminiszter
Kossuth Lajos pénzügyminiszter
Gróf Széchenyi István közlekedési miniszter
Báró Eötvös József nevelési és kultuszminiszter
Mészáros Lázár hadügyminiszter
Klauzál Gábor földművelési, műipar és kereskedelmi miniszter
Deák Ferenc igazságminiszter.

Ily jeles férfiakra büszke lehet a hon, bátran támaszkodhatik a király, mert kezeik közt fényes lesz a trón, s a nemzet, mely bennük bíz, el nem bízza

magát. Add, s engedd Nagy Isten, hogy nemzetünk felvirágoztatására, s a trón szilárdítására mint az idő szükséges és mellőzhetlen emberei sokáig élvezzék a nemzet bizodalját!

Március 22-én. A roppant világesemények nálunk is, Arad városában éreztetik hatályukat. Ma a város és egyházunk tornyára valamint számos egyéb épületekre kitzetett a nemzeti lobogó a pesti hírek következtében. Népgyűlés tartatott a tanácssháznál, s nyilván hirdettetett, hogy nincs a mai naptól fogva arisztokrácia, nincs úr, nincs nemes és hogy kármentesítés mellett nincs robot, nincs úrbéri tartozás.

Estve a város fényesen ki vala világítva. A kincstári és sóházaknál nemzeti zászlók, nemzeti szín és címerek szemlélhetők.

Március 23-án tartatott meg a nemzet ünnepe hálaadó isteni tisztelettel, melyen minden rendű, és rangú hivatalnokok részt véve jelen voltak; ennek végével többen a hivatalnokok és polgárok közül magokat a nemzeti őrseregbe íratva a rend és csend fenntartásáról gondoskodának.

Az egész március néhány napot kivéve igen kellemes volt. [10.]

Április

A régi országyomorgató rendszer baráti arra kívánják bírni fölséges királyunkat, hogy a had és pénzügyet – tehát a nemzet idegét és vérét – a nemzeti magyar kormány kezéből kivegye, s így királyi szent szavát álmagyarzatok által meghiúsítsa. Azonban a nemzet ezen cél ellen, mely kijázdása [!] volna a nemzet igazságos követelésének, s nyílt megcsalása a nemzetnek, határozottan tiltakozik, s így a királyi szent akarat Paris almája lett nemzetünk és az engedni nem tudó balirányú tanácsosok között. Az almát ezek erőszakkal magukhoz vonták, de éppen most,

ápril 1-ső napján vesszük azon örömhírt, hogy az örök szent igazság kicsavarta azt kezeikből, és a nemzet kezébe, melynek elidegeníthetlen tulajdona, adta. Miért is a független minisztérium elvállalta tárcáit, természetesen királyi szó, s aláírással szentesített elfogadható feltételek mellett.

11. Április. Ma lett vége a nevezetes pozsonyi országgyűlésnek, melyen maga dicsőségesen országló 5-ik Ferdinánd megjelenén, következő szavakkal rekeszté be:

„Hív magyar nemzetemnek szívemből óhajtom boldogságát, mert abban